

Miért olyanok a pesti szobrok, mint amilyenek?

— Az Est tudóstírójától —

A pesti ember egyik tévhite, hogy *»Schol a világon nincs annyi rossz szobor, mint a magyar fővárosban!«* Annyi bizonyos, hogy akad nálunk rossz szobor elég, de ez így van az egész világon.

Liber Endre alpolgármester érdekes könyvet írt a budapesti szobrok-ról s keletkezésük történetéről. A mű egyúttal felelet arra is: *miért van annyi gyenge szobor Budapesten?* A közterületeken felállított szobrok dolgába rengetegen szólnak bele s alig van olyan szobor, amely úgy valósult volna meg, mint ahogy a művész megálmodta.

Talán az egyetlen Vörösmarty-szobornál volt teljes szabadsága a művésznek. Ez is csak azért, mert a szoborbizottságban írók, újságírók és művészek voltak többségben. A szobrok története tulajdonképpen a szobrászok nehéz küzdelme gondolataik megvalósításáért. Akad olyan szobrász, aki húsz évig küzdött művészi igazáért, sőt volt olyan is, aki belehalt az izgalmakba.

Petőfi szobrát Izsó Miklós nem tudta elkészíteni

Nem volt valami könnyű Petőfi Sándornak szobrot emelni a kiegyezés utáni időben.

Izsó Miklós, a nagy magyar szobrász ambicionálta a feladatot és 1871-ben meg is kapta a megbízatást. Négy esztendeig dolgozott a modelleken, sőt külföldi tanulmányútra is elment, mert *Európa szobrait előbb meg akarta tekinteni.* Ez volt a veszteség. Külföldi útján meghült és meghalt.

Izsó legkedvesebb tanítványa Huszár Adolf volt. Neki adták át Izsó modelljét, hogy *annak alapján, változtatás nélkül készítse el Petőfi szobrát.* Huszár vállalta a feladatot, de később mégis megváltoztatta Izsó tervét. Izsó Petőfit mint a szabadságharc költőjét akarta megörökíteni. Huszár viszont szavalóhelyzetben ábrázolta a költőt. Bizony egészen más lett volna Petőfi szobra, ha azt Izsó készíti el és nem Huszár.

Huszár Adolfot is elérte a végzete. Élete nagy munkáját, Deák Ferenc szobrát nem tudta befejezni, halála után a szobor befejezésére tanítványait, Keszler Adolfot és Mayer Edét kérték fel, akik Stróbl Alajos felügyelete alatt valósították meg mesterük elgondolását.

Huszár Adolf annyira beleélt magát a Deák-témába, hogy a pályázaton a három legjobb pályamunka az övé volt. Csak azért nem neki adták ki az összes díjakat, mert ezt a pályázati feltételek nem engedték meg. Az egyik tervezetén Deák Ferenc ülő, a másikban álló helyzetben ábrázolta.

Ebből aztán szörnyű bonyodalmak támadtak. Évekig disputáltak azon, hogy *üljön vagy álljon Deák Ferenc?* Voltak, akik arra hivatkoztak, hogy Deák Ferenc nyilvános szereplésének jó része parlamenti viták között folyt le, tehát nem ülhet, viszont mások úgy gondolták, hogy ülő helyzetében monumentálisabb lesz a szobor.

Huszár Adolf külföldi tanulmányútra indult és végül az álló szobor mellett döntött. Fölállították a próbaszobrokat és a bizottság a szobrász ellen az ülő szobor mellett foglalt állást. Végre a szegény művész beadta derekát és maga is rászavazott az ülő alakra, mert ha ezt nem tette volna, még ma se volna Deák Ferencnek szobra Budapesten.

Kőben nem lehet megörökíteni a hullámot

Baross Gábor szobra körül nagy szerepet játszott a kőbe faragott hullám. Stróbl Alajos merész elhatározással valami új dolgot akart megvalósítani. Hullámoktól ostromolt sziklára állította a vasminisztert, kezében a Vaskapu szabályozásának terve, mellette guruló szárnyaskerék, alatta repülő Mercur és mögötte a leláncolt természeti erőket jelképező szakállas, ősz férfi.

Meg is kapta az első díjat, de a bizottság kimondotta, hogy a szobrot megvalósítani nem lehet, mert ki látott még olyant, hogy a hullámot kőben lehessen megörökíteni.

Stróbl nem engedett. Nem vette föl a díjat, külföldi művészszűri díjazására ajánlotta fel s mellette és ellene megmozdult az egész művészvilág. Minden hiába. *»hullámok nem lehetnek kőből«* és más kapta a megbízást a szobor megalkotására.

Aki belehalt a visszautasításba

Gróf Pálffy János szobrának elkészítésével a Párizsban élő Szárnovszky Ferenc magyar szobrászt bízta meg. Szárnovszky nagy ambícióval fogott hozzá a feladat megvalósításához, a modellt elkészítette, a bizottság azonban visszaadta azzal, hogy a magyar művész a francia fővárosban teljesen elfranciásodott, a magyar hadvezért ábrázoló szoborminta inkább francia, mint magyar. A megbízást visszavonták. A művészt rendkívül lesújtotta a visszautasítás és első felindulásában összeírta a mintát. *Súlyos idegbaj tört ki rajta.* A bizottság erre megijedt, felfüggesztette a határozatát, de ez a művészen már nem segített. Szárnovszky Ferenc hosszas kínlődés után meghalt.

Ilyen és ehhez hasonló eseteket mesél el Liber Endre könyve Budapest szobrairól. Abból, amit a szoborpályázatokról s a szobrok keletkezéséről elmond, körülbelül azt is megtudjuk, hogy miért van olyan sok gyenge szobor a fővárosban.

Faizs Ödön